

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi romai kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 frt félévre 2 frt, negyedévre 1 frt.

Ugy a lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek a „Közművelődés“ szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Mária születése.

„Salve Virgo, magnum
Coelestibus quoque menti-
bus canticum.“

A mily örömet beszél az ember Máriáról — ép' oly nehéz tulajdonképp róla méltólag szólani.

A szentatyák Reá pazarolták minden eszme-gazdagságukat; mindazt, amit elméjük kigondolni, szívük érezni és ajkuk elbeszélni tudott; szerintük Máriában minden új, csodálatos, majdnem hihetetlen. „Mária purissimos Divinitatis radios aemulatur.“ Az apostoloknál kezdődik tisztelete szent Jakab praefatiójába tölvette nevét, Hitvezérei ajkairól tanulta el a hívő nép Mária szeretetét és vallásunk zsenge korától egész mostanáig boldognak mondták őt a nemzetek. Ma lép a világ elé Ábrahám kegye. Já-kob szépsége, Juda dicsősége. Ha a nemesség „claritas majorum est“ joggal mondja szent Bernárd, hogy Mária genealogiájában valami rendkívüli fény, csillagszerű ragyogás van.

Patriarchák, próféták, királyok, főpapok utódja, mégis nem időzőm nagy elődjeinek dicséreténél, nem teszem fejére Dávid és Salamon koronáját, nem éke-sitem a tiara fényével, melyet ősapái 1000 éven át viseltek, — másban áll valódi dicsősége, az ő genea-logiájában a nemesség nem az utódoknak elődeiktől leszármazott öröksége, hanem megfordítva: e nagy utód az elődök büszkesége. Azért nagy nekünk e nap — mert Mária Isten anyja. Ez oly tény, mit már századok tudtak, mi dicsősége volt az emberi nem-nek, a megtestesülés fenséges titkának összoglalatlja, az eretnekekkel küzdő egyháznak jelszava, symboluma; ez egyszersmind az egész Mária tisztelet alap-gondolata.

A multba helyezve magunkat vissza — ime, még kicsinyek a karok, melyek a legfenségesebbet fogják tartani; — már ragyognak a szemek, melyek miattunk anyiszor könyeznek; már megalakult a legtisztább Szűz méhe, melyben az örökkévaló idő-

ben lesz — a változhatlan új alakot ölt. Ebben nin-csen semmi ellenmondás.

Az egyedi lét, mint szent Tamás mondja, bizo-nyos kiterjeszhetőséggel bír. (Esse personale habet quoddam esse extensibile.) Az egyedi lét eme tér-foglalása az illető lény természetéből származtatandó le; ahol tehát a lényeg végtelen — ott a hyposta-ticai erő is végtelen — a teremtett dolgoknál egyre szoritkozik, a Teremtőnél többre kiterjedhet, és így Isten lehet időben valami pl. ember is, jöllehet örök től fogva ez nem volt.

Igy lesz időben az örökké való; így ölt új ala-kot a változhatlan.

Teljesen a titokba hatolnunk nem lehet; az ész inkább azt mutatja ki, hogy nincs ellenmondás; de benső módját nem tárja föl. Visszfénye az örök tudásnak szellemünk; de mindent nem pillanthat meg; valamint nem ölelhetik át a tengert egy kis folyó szerény határai; úgy az istenség nagy gondo-latát nem meritheti ki az emberi lélek.

Az isten-anyakaság a legnagyobb méltóság, mely teremtett lény osztályrésze lehet és így Mária, kinek ma ünnepét üljük — mint titokteljes műve Istennek lép elénk. 40,000 kötetet irtak róla a tudósok — és még a dicséret nem volt tulságos, jól mondák a szent atyák: hogy ő „magnum coelestibus quoque menti-bus canticum.“ Az ő élete a kegyelem és szeretet pályafutása; fűzzük hozzá leggyöngédebb reményein-keket. Mint a szentek egyikét minden folyó jordánra, minden patak cedronra emlékeztető, bennünk is sok minden Mária emléket idézheti föl. A hajnal a szent író hasonlata szerint az ő példánya „progreddiens tam-quam aurora“ — a virág mit szemléltünk, azt mondja hogy szűzies volt ő is, mint szirmain az illetetlen hamv; a visszhang, mely a sziklák közt eltévedt hangot többszörösen visszaadja, figyelmeztet, hogy Isten is sokszorozva, mint leányát, mint anyját, mint szüzaráját, akarta birni Máriát; — a kis kápolna, mely a hegy tetején magányosan áll, oh mily elra-gadó ékesszólással mondja, hogy szentély Mária is, Jézust hordva, élő tabernaculum.

Jusson gyakran eszünkbe a Szűz, kivel mainapon ajándékozott meg bennünket az ég; ne higyük, hogy életünkben az változást elő nem idézhet, a mi fordulópontot képez a mindenség életében. Mária ugy jelen meg, mint üdvünknek hajnala, mint nagy biztosíték, hogy a felhőkön túl gondolkodunk, hogy meg legyen számunkra az ideiglenes öröm a földi létnek szüntelen változásai közt, és álljon fenn rendületlenül, mint nagy vigasz a szenvedésekben, amulhatlan boldogság, ezt keresi ugyanis minden ember, hiában számuzte forradalmaiban a szellem. — már többször trónjáról az Istent és egy tételben eltörölte a menyországot, ha beállottak újra a higgadt gondolkodás órái, tisztán látja, hogy semmi sem ígér annyit, mint vallásunk, oly magasztos jövőt nem adtak a rendszerek különféleségei; hány tan és okoskodás örvendhet, hogymultá yált, legalább nem kell a jözan kritika előtt magát szégyenlení, hogy földtekben az ember boldogságot hiába keres, ugy jár, mint az alchimista „sok jót és hasznosat talál a keresésben, de sohasem azt, amit keresett.“ „Lelkednek más világosság kell, mint a melyet a nap ragyog földedre — gondolatidnak más kör szükséges, mint a melyet a láthatár körülfog, ha a föld legédesebb illatját önti el körülötöd, te teljesen boldognak nem fogod érezni magadat, leked még sir.“ (Eötvös.)

Az első, ki boldogabb jövőt kérve Mária elé borul a fájdalmak és küzdelmek fértüja: a pápa. Nem csoda, mert hisz az ő gondoljai a legterhesebbek, ki nagyon magasán áll, azt könnyen érik a dúló szelek. Ha mindjárt kisebb mérvben nekünk is meg vannak fájdalmaink — tegyük le ezeket az ujdonszülöttnek lábaihoz.

„Salve Virgo magnum coelestibus quoque mentibus canticum.“

S. X.

A magyar szentek és társadalmi működésük. *)

Ha a magyar nemzetet honfoglalási idejéből közelebbi figyelet alá vesszük s jelleme, viselete és szokásai között párhuzamot állítunk fel emez és azon időkéi között, a midőn pld. királyaink fején a szent Szilveszter által küldött koronát látjuk ragyogni: nagy különbséget találunk. Előbb rettenete vala a szomszéd népeknek, elensége a keresztény intézményeknek: mert a pogányság sötét éjjele derenge lelke felett, mit harczszomja és keresztényi érzületől üres szíve dictáltak: voltak gondolkodás módjának, cselekedeteinek regulái: Ha azonban e népet csak szent István alatt szemléljük: előbbi zord állapotaikat csaknem egészen elenyészetteknek találjuk: a külföld már barátsággal tekint feléje s szerzetesei tömegesen vándorolnak hozzá; a szent király neje által egy hatalmas uralkodó család — Henrik császárral lépve rokonságba ez uton nemzete az a civilizáltabb európai népekkel már nem annyira hó-

ditási viszonyban van, mint inkább csak az önfeltartás és önvédelem korlátai között fogal állást, mert zajos életének pogány szokásaival felhagyva: a harczok mezején a keresztény békesség szellemének nyit utat s nem a vízek vagy a berkekben, hanem egy emelkedő Domokban dicsőséget hallunk zengedezni, de nem a Szerencse, Armány vagy Urdungnak, hanem a keresztények Istenének az Atyának, Fiúnak és Sz. Lélek Istennek nevében. Ezeket szentelve az Irás szavaival fel kell kiálltanunk: *Digitus Dei est hic!* S valóban, Isten kezének kell e nagy változást tulajdonitanunk, ki mint hajdan Israel fiaj közül támasztott Mózeseket az egyptomi pogányságból való kivetésre és törvényhozásra, Józsuákat, kik az ígért földre bevezették s ott kormányozták, küldött prófétákat, kik őt oktatták stb.: ugy küldött az Úr a magyar nemzethez is férfiakat, kik a pogányság, sötét éjjeléből népünket Jézus hitvilágába telepítették át, támasztott Dávidokat és Salamonokat, kik őt hősiesen védelmezték és üdvös törvényekkel boldogítva dicsőség fényével övedzték — szóval, küldött szenteket, kik tanításuk és példájukkal a népet az igaz élet ösvényére terelgetni igyekeztek, s minket saját magunknak s az európai nagy társadalomnak marandandólag megmentettek és fentartottak. Tehát az ősmagyar keresztény századok felett tartott e rövid szemle mutatja, hogy az Úristen szentjei mily nagy befolyást gyakoroltak népünk jelleme, vallása szokásai s általán a magyar társadalomnak keresztényileg fejlesztésére. És igen tisztelt gyűlés, jelen felolvasásomnak éppen az leendő legfőbb czéja: hadd szoljak a magyar szentekről és ezek társadalmi működésükről. Fontos és széles terjedelmű felvett themám azonban, hogy a megfőtisztelő türelemmel vissza ne éljek és felolvasóm tartalmát a rendelkezésem alatt álló rövid idő tartamán túl ne huzzam, a szentek és azok társadalmi működéséről csak in nucleo értekezendem.

Kik tehát magyar szenteink s milyen működésük?

Mielőtt e fontos kérdés fejtegetéséhez fognék, jelezem, hogy azon föld, melyen a jelenlegi magyar monarchia elterül, már a honfoglaló előtt gazdagon meg lett szentelve a szentek nyomdokai példája által, mert porait nemcsak hősök, hanem martirok vére is bőven áztatá, konfessorok is taposták, kertjeiben díszlő liliumainál szebben diszkeskedének szüzei s fényes példájukat ragyogtatták az ájtatos özvegyek és remeték. Ezek a honfoglaló utániakkal egyetemben tesznek összesen 213-at, mely szám közül a mostani Erdélyben valaha ezek fordultak meg: Agoston ev. ref. augustinus remete és fejedelmi tanácsos 1508, Nikitás püspök 300., Gaján diaconus, Andronikus a hunok első püspöke. Disigratus 506., Niketas Gotus 401., és Kapisztrán János. Ezeket csupán az erdélyi voltuk miatt említem ki, azon 213 szent közül, kik valaha őseink vagy ezek eleinek földjén megfordultak. E nagyszámu szentek közül azonban minket felolvasásom címénél fogva is inkább csak azok érdekelhetnek, kikkel a jámborabb hajdan és egyházi tekintély szentekül és pedig magyar szentekül tüntetett fel, vagy magyar eredetők és rokonságuknál fogva, vagy csak azért — mert élettevékenységök bizonyos részét idegen származások létre is magyar földön fejtették ki. Ilyenek összesen 50-en vannak, és pedig névleg következők:

*) Felolvasatott az erd. róm. kath. irod. társulat idei közgyűlésén 1884. jul. 9.

Sz. István király szent familiája: szt. Gunther remete, thüringi grófi sarj. [szt. Istvánnak neje után rokona, kit a szent király országába híván, a budai Beel nevű alapításával igyekezett hazánkban tartani, de hasztalanul mert Gunther visszatérve hazájába 1045-ben elhal, Salomea Kálmán halicsi herceg neje, ki férje halála után Klárisza levén a Kláriszok és Franciskánok számára zárdákat emel; Gertrud II. András király neje, ki férje halála után keresztelő János zárdájába apáczává lesz; Salamon király remete meghal Polában 1077-ben; sz. László király, ki a hazánkat háborgató dalmátokat és horvátokat a magyar koronához csatolva és a szákmányból építi a nagyváradi székesegyházat s hőse az erdélyi Tordai hasadékkal összefüggő megkövült pénzek és hasadás mondatakórének; Szt. Hedvig II. András király nejének Getrudnak nővére, morva származása, Henrik lengyel és Sziláz herceg neje, kinek szűz leánya vala Gertrud a cziscercziták rendjének tagja szent Erzsébet portugál királyné — némelyek szerint III. András királynak második neje után rokona az ő hasonnemű leányának Erzsébetnek nejét viselve, Jeruzsálemi András első nejétől Getrudtól származott sz. Erzsébet, ki férje thüringiai Lajos halála után Franciskánává leve, opes in condendum nobile Xenodochium profudit, lanam et linum queis nudos vestiret, tractabat, et jam antra Gezmania fame laborante apertis horreis nongentos quotidie pauperes pascebat, cumque ennona deliceret, suas ipsas gemmas et monilia corpori detracta vendebat, ut eorum pretio egenorum necessitatibus promtius subveniret. Továbbá most nevezettnek szűz leánya Gertrud, mások szerint Zsófia, ki Altenburgban a premontreieknél apáczáskodik; szűz szent Agnes, Primiszláv király leánya III. Béla királyunk Konstancia nevű leányától Klárisza, quae a sororibus, ad pauperes transtulit charitatem, dum egenorum lacernas, et ulcerosorum fascias per urbis nosocomia conquistata, sarciebat et elevebat. IV. Béla királyunk lánya Margit, ki életét előbb a dominikánok veszprémi, később Buda mellett a nevéől nevezett sziget zárdájában tölté, ki akkora szeretettel csüngött a szűzség éryén, hogy midőn férjhez akarák adni — prius se naso truncare, vel luminibus privare, quam virginitatem perdere velle responderit. Nihil hac humilium, nihil in corporis afflictione severius szűz szt. Kunegunda — vagy Kinga IV. Béla lánya, ki Boleszlav lengyel királyval 40 évig élvén házasságban így is megörzé szűz tisztaságát, élte végén Klarissza. Szt. Erzsébet III. András király szűz hajadona, ki 13-ik évétől nagy szenvedések között Helvétia Thora nevű helységében tölti idejét mint dominikana. Szent Lajos touli püspök V. István királyunk Mária nevű lánya és aragoniai Károly szilíai királytól, meghalt Marseileben 1207. honnan tetemeit Robert Károly Lippára a minoriták zárdájába szállítottta. Szent Margit skot királyné rokon Salamon király családjával kitünik szenvedés és bőkezűség által, szülvén a skótok szt. királyát Dávidot a bőkezűt s ennek fivérét Kálmánt, ki midőn hazánkon keresztül a szent földre utaznék rablók által a Bakonyban felkoncoltatik. V. István király lánya Erzsébet előbb Buda mellett a nyulak szigetén dominicana később Maylandban Petrina. Albert magyar király Erzsébet lányának fiai Kázmér, kitünik alázatos-

sága és szűzies ártatlansága által. Asztrik kalocsai püspök, előbb szerzetes Olaszthonban, később szt. Adalberttel Csehországba s onnan honunkba jő, cseh származású. Sebestyén Asztrik társa és esztergomi érsek. Szent Gellér olasz származású Velenczéből, előbb bencés szerzetes, később pedig esanádi püspök — mártir püspök társaival Boldog (egri) és Besztercz (nyitraival). Szent Mór bencés, később székesfehérvári püspök, ki szűzsége miatt szt. Imrétől 7 esókkal lett kitüntetve. Szt. Agoston 1320 táján zágrábi püspök Ferrarius szerint magyar származású, tanult Párisban később sok helyen tartózkodva, zágrábi püspök lesz, de 1337 táján fondorkodások következtében kimegy az országból és Appoliában püspökkösködik. Szt. Pál — a dominikanusok meghonosítója és I. provincialisá nálunk, tanult Bonban, tanárkodik Veszprém és Győrben, kitünik mint a kunok apostola. Az első magyar szerzet (pálosok) alapítója: Özséb esztergomi kanonok, magyar származás. Szt. András Zoard, Trenchsénben élt lengyel származású remete honfitársával Benedekkel. Csáki Mórítz tudós dominikanus, tanárkodik Váczon és Győrben. Bánfi Buzád dominikanus, hős katolikus és szónok a tatárjáráskor. Szt. Ilona magyar származás, 1223-ban Veszprémbe dominicana. Szt. Antal — magyar — a ferencesek tertiarius, betegek gyógyítása által tűnik ki. Szent János ornaburgi származású dominikanus provincialis. Nemzetünk első terítője Pili-griú. Szent Adalbert prágai püspök Géza, István és Imre herceg keresztelője rokonával Gandentiussal. Bonifác cseh származású bencés barát. Szt. Domokos tanítványa: Szadoch horvát és magyaroknál professoroskodik. Bertholo ferences barát, a korokat tanítja. Szt. Tomásius Péter apostoli nunczius Nagy Lajos királyunk udvarában Dominici János, nuncius Zsigmond király udvaránál. Kapistrán János olasz ferences, Hunyadi bajnok-társa. Eschandel Máté remete — martir, ki mint misszionarius összejárja a szt. földet és szinát, hol mártir lesz, magyar származás szt. István király alatt.

Ezek azon férfiak és nők, kiket a szent hajdan kegyelele s az apostoli szt. szék tekintélye a szöket lajstromába felvett s kik vagy születésük, vagy rokonsági elszármazás vagy épen hazánkban kifejtett tevékenységük-nél fogva viselik a magy. szentek nevét. Ha azonban a magyar szentek testületén végig nézünk, azt találjuk, hogy azok legnagyobb számát épen azok teszik, kik már születésük-nél fogva kiválóbb alakjai a régi magyar társadalomnak. Igen; Arpád uralkodó háza az, melyet nemcsak vezéi és polgári, hanem sarjadékainak szentségi érdemei is fényesen diszitenek, mert nincs talán uralkodó ház, melynek kebeléből annyi szent eredet volna, mint épen abból. A fent közlött katalogusból összesen 23 áll vér vagy sogsóság kötelékben az Arpádházhoz. E királyi szteken kívül van még szintén magyar eredetű négy — hazánk nemes családai-ból: mint Bánfi Buzád, Csáki Mórítz, Özséb esztergomi kanonok és Erctandeli Máté. A többi 23 különböző nemzetek szülöttei, legtöbb van köztök cseh származás, kik Géza és szt. István alatt jöttek hazánkba.

A magyar szenteknek ezen statisztikai ismertetés után áttérek működésük rövidletes ismertetésére. Ezt pedig azon munkásság szerint, melyet különböző irányba

kifejtettek, különböző szempontokból kell nekem is kitüntetnem. Sokan a szt. jámborság mellett tündökölnek, mint kiváló államférfiúi és közigazgatási talentumok s törvényhozók; mások csak az aszketikus élet gyakorlásával hatnak; sokan a szerzetesi élet csendes magányában működnek üdvössön; némelyek az iskolai oktatás terén tündökölnek; míg igen sokan a keresztény bőkezűség és alamizsnalkodás erényeivel szerezték meg maguknak az üdvösség koronáját. A magyar szentek társadalmi működéséről ezen szempontok szerint kell in nucleo és általánosságban szólnom.

Kik először is mint államférfiúi talentumok, közigazgatási és törvényhozási tevékenységgel elévülhetlen érdemeket szereztek magoknak: ezek diszes kategóriájába szt. István, László királyukat valamint Petrus, Tomasiusz és Dominici János apostoli nunciustok kell soroznunk. Ki volt sz, István s László, s milyen volt hatásuk a társadalomra: e kevés apróbb fejtegetésébe nem szükség bocsátkoznom, mert beszélnek helyettem pld. sz. Istvánról igen szt. István kisebb és nagyobb legendája; és szent Lászlóról szent László király legendája, az 1092-ben június havában tartott szabóízi gyűlés decretuma, melyet sz. László király egy mult századi nagy tisztelője magyarozgatvau, így szól nagy király Lászlóról: meg nem szűnt az Isten tiszteletét négy kiváltképpen való igyekezettel előbbmozdítani: arannyal: fundálván szent házakat, fegyverrel ijesztvén a pogányságot; decretummal: sz. törvényt az ország eleibe adván, sz. példával: melylyel azt nyerte, hogy az alatta való ország regis ad exepulum öltözne isteni félelembe, és minden rend ember olyan himet varrana, a micsoda példát látnának a nagyobbban.“ (Csete István.)

Tehát e szent királyokról, midőn ugy is minden művelt magyar előtt ismertnek kell lenni, élettevékeny történelmi forrásaink s ezek alapján összeállított magyar történelemből: tüzetesen nem szólók, nehogy a historia fényes lapjait holmi kompillált rövidítgetésekkel megcsontkítva unalmas legyen hallgatóim előtt. Azért röviden csak Thomasius Péter és Dominici János nunciustokról emlékszem meg.

Előbbi — Thomasius Péter — mint a közlött katologusban jelzém Nagy Lajos király idejében és udvarában élt. Ismeretesek e nagy király hadakozásai a velencziakkal. Roma a népek egyértését és békeségét ohajtva, szomorodott szívvél szemlélte a két fél közti vérontást. Miért a kedélyek lecsillapítása és bekeblés közlésére nagy királyunkhoz — egy aquitaniai születésű karmelitát — Thomasius Pétert küldé nuncius képen. Lajos az egyház béke apostolatát kegyesen fogadta, szavaira békét kötött. Azonban a velencziak felbontva a békét, Lajos ellen kellenek — de Thomasius könyörgésére — mint Bollardus írja, megveretnek s így a béke fegyver által csudásan lett eszközölve. Ennyit röviden róla. A másik — Dominici János apostoli nuncius — elébb bencés — is hathatósan működött hazánkban Zsigmond alatt. III Gergely pápa ugyanis tekintetbe véve hazánk azon siralmas helyzetét, melybe azt Zsigmond király könnyelműsége sodorta vala: a bonyodalmas ügyek teljes lefejtésére irt nunciust küldé, ki különösen de rebus Ecclesiae componendis suma cum dexteritate et felicitate pari laboravit. Tanta ejus

apud regem erat auctoritas et fides, ut eum intimioribus suis consiliis perpetuo a legeret, et cum eo familiaritate arcana quaeque communicans. Nec minor illius apud proceres aestimatio, quem quisque sume salutis Patronum venerabatur. Unde si condendae aut interpretandae leges si lites componendae, si abolendae discordiae, si salutaria pro fidei potissimum incremento conferenda in publicum essent consilia: nemo eo ingenio major, nemo solidior habebatur. Azért nem esoda, hogy midőn 1418-ban elhal: inter Ungariae procerum adstantium lachrimas, communemque civium dolorem Deo spiritum dederit!

Felolvasásom leglényezesebb részül azt tartom, — melyben az iskola ne, nevelés és tudomány bajnokairól emlékszem meg.

Ismeretes, hogy a középkorban a tudományok nevelésinkább csak az egyháziak által műveltettek és különösen a káptalanok és zárdák valának azok bölcsei. Az árpád házi királyok alatt is ezt tapasztaljuk. A püspökségek és szerzetesek valának azok, kiknek hajlékaiban ugy a felsőbb, mint az elemi nevelés és oktatás ügye felkarolva volt. És itt nagy szereplőkre találunk a magyar szentek közül igen sokban. Ilyenekül tekinthetjük Piligrin, Adalbert, különösen pedig sz. Gellérd munkásságait társaikkal együtt. Piligrin volt az, ki a keresztény vallást s így vallásos oktatást is először kezdette terjeszteni a magyarság közt, még pedig oly sikerrel, — hogy 974-ben VII. Benedek pápához intézett levelében írta: magok a barbarok, ámbár még egy részök a pogányság bilincseiben van, a mindenható Isten kegyelmének munkája által — senkinek alattvalóik közül nem tiltják a megkeresztelkedést, sem a papokat nem gátolják, bárhová menjenek. Hanem oly egyetértők a pogányok a keresztényekkel és oly barátságban vannak egymással, hogy itt teljesedni látszik Izaiás jóvendölése: „a farkas és bárány együtt legel, az oroszán szénát eszik, mint az ökör.“ Tehát ugy lön, hogy csaknem az egész magyar nemzet hajlandó a szent hit bevetelére. . . . És ott sok az aratni való, de kevés az arató.“ Így ír Piligrin a pápához, quasi magának vindikálván a magyarok megtérítését, czielja levén egyszerű mint a pátót megnyerni a szervezendő magyar egyház fölötti joghatóságot. Azonhan ez ép ugy nem sikerült, mint kételkedni lehet levele őszinteségében mert mint Brunó Adalbert életirója mondja: „a Geiza vezér alatt kezdődött kereszténység rosszabb volt magánál a pogányságnál, másrészt pedig tudjuk, hogy a magyar nemzet valódi megtestesítője szent István volt. De ezek dacára nem lehet az ut egyenetését a keresztény hit befogadására tőle tagadni. — A második nagy lendület a kereszténység terjedésére adta. — Adalbert prágai érsek fivérével Gandenciussal 995-ik táján — táján, kiket e téren hasonló buzgósága a szintén velők bevándorolt Asztrik előbb pecsrázadi bencés barát-apat, később pedig kaloccai püspök ki István működésére apostoli jóváhagyást nyervén, neki az apostoli czimet és királyi jelvényeket is meghozta. Tehát társaival együtt maradandó eredménnyel működött a kereszténység meg szilárdításán Adalbert, ki a magyarok által *Tatárok* nevezett Theodotus Senseverinói neveltjét Istvánt apjával egyetemben megkeresztelte; de végre is hazájába vissza vágyván a megkezdett mű dicső folytatását s befejezését a velencei származású Gellérre hagyta. (Vége köv.)

A kaukázsi hunoknak az evangéliom hirdettetik.

(Működés „Örményország történelme“ cz. nagyobb, kéziratban levő műből.)

Alapos okunk van hinni, hogy a „Közművelődés“ folyó évi 30. sz. „a bibliai Kúsföld“ czim alatt közlöttek a hun faj hajdani élettörténetére vonatkozó egyes jelentékeny mozzanatokot s a bizonyosság kérlelhetlen nyelvén beszélő adatokat foglalják magukban, csak az itt a kérdés: hogy mikor és miért hagyták el a hun-magyar fajnak különböző neveket viselő több ágai Armeniának általok lakott területét? Homály fedi még mindig ez ügynek valódi állását, melynek tiszta világításba helyezésén sarkallik a főbb nehézség, megfejtése a jövő méhében szunyadozik; azért abba kell hagynunk a további vitatást, minden a mit mondhatunk csak az, hogy a kivándorlás a történelem előtti korszakban történt s hogy a helyzet komolysága lehetett oka a bizonyára több évszázados kötelék szétbomlásának, onnan is észlelhető; hogy azok két részre szakadva, két ellenkező irányba vonultak; egyike északnyugat felé a Kaukáz bérceinek hegyvölgyeibe; másika pedig több száz mértföldnyi távolságra keletnek az Oxus vize körüli tájakra települt. Ez utóbbiaknál a rendezett társadalmi állapotok utáni törekvés nagy mértékben fejtette ki erejét, a határországokali jó viszonyaik és a polgáriassult előhaladás terén köztük és kaukázsi véreik között nagy különbség mutatkozott.

Armenia általános megtérése a ker. hitre a 4 században történt 305 Kr. u. Ez üdvös átalakulásnak esz-közlője a kir. vérből származott Világosító sz. Gergely volt, a nemzet eme apostolának unokája ifj. Gergely vala Albaniának az ország észak-keleti véghatárán fekvő s a Kaspí tengerrel határos tartománynak első keresztény püspöke. Tanulás, tanultság valamint öntevékenysége erényéről tanuskodnak rokonával Nisibi szt. Jakabbal való gyakori levelezései, kinek nevezetes püspöki székhelye keteti Mesopotíániában gyűlpontul szolgált azoknak, kik a tudományal foglalkoztak.¹⁾

Nem lesz fölösleges időzni egy kissé oly egyéniség érdemei körül, kinek az emberiséget átölelő buzgósága honában meg nem férévén, annak határain kívül is terjesztette a hit világát és ime, ezzel azon érdekes térre léptünk, a hol a tekintet megállapodás nélkül vész el, a Kús-hun előkor zürzavaros, pusztá végtelensége ez. E téren az ünnevelt egyének nevével kapcsolatos oly ismertető tételek vannak összeforrva, melyek legalább fő alapjokban számbavehetők, ha szintén oly műből meritvük, melyben a való a tulzással van vegyítve; midőn ezt mondjuk, el kell ismernünk azt is, hogy fölöttébb csalódnék, aki azt vélné, hogy a munka folyamán végig a ferdeségek nagy halmaza huzódik. Nincs oly ledorongált munka, melyben valami hasznos és jó nem volna, ilyen a görög eredetű Byzanti Taustnak Kr. u. 344—398-ig terjedő „Örmények történelme.“ Byzanti szerzőnk sze-

rint ifj. Gergely a Kaukáz bérceinek hegyvölgyeiben tartózkodó massageta-hunokat is fölkereste A massageta és ázsiai Sarmitiát lakott népek között jelesen a hun fajnak csoportozatában jönnek elő.²⁾ A hun és massageta nevezet az örmény kútfőkben felváltva azon egy nép jelölésére használtatik, ezt bizonyítja Prokop „massageták, kiket most hunoknak nevezünk.“ (De bello pers. L. IV.) Ugyanis a hunok felléptével a különben is idegen massageta nevezet végkép eltűnt.)

„Tudnunk kell — mond Byzanti Taust, — hogy az örmények és massageták királyai vérrokonok és azon egy Azsacida nemzetségből származnak; ifj. Gergely tehát a massageták királyának a számos hun hadak fejedelemének jelenlétében hirdetni kezdé Krisztus evangéliomát.“ A fejedelem Sanezan és népe a szabad természetben, tábori tűzhelyöknél legköltőbb napjaik élvezetében időztek. Kaukáz izgékony fiai különös vágvagly tekintettek a szerénysége által figyelmet keltő férfiak szózatosaikaira, melyek első pillanatra nem tévesztették hatásukat; de midőn a szeretet parancsait bővebben fejtegetné, azok mint nem tetszetős eszmék lehűtötték az érdekeltséget, a föld, melybe tanításai hullottak nem volt fogékony, a szokás hatalmával, a harcias élet s személyes előszeretet ösztönével homlokegyenest ellenkező újításnak rémlett az előttük, mely a sanda ember módjára másfél néz és másfél vág. Erre aztán elmozdulva szólanak: „Tagadjuk meg tehát harcias multunkat; vegyünk bucsut küzdelmeinktől, hadméneinktől, mert lám tilos dolog fegyverben aludni, határországokra törni, ellenségeinken boszut állva zsákmányra szert tenni. Az örmények királya im ez embert a végett küldötte hozzánk, hogy saját lételünk veszélyeztetésével bennünket tehetetlenségre lázítva, leghőbb vágvait teljesítsük, határaihoz soha ne közeledjünk.“ Itt vége lón a józan értesültség terének; mert a keblekből ki nem veszhett gyanusítás a gyümölcsöket már jelentkezett virágjában elhervasztotta, emiatt a szenvedélyek áramát többé korlátolni nem lehetett s így lett volna aztán a hithirdető a Kaspí tenger partján „Vadon“ mezején szilaj mén általi meghordoztatással a felbőszült tömeg multságának áldozata.

Byzanti ezen előadásával szemben tudjuk, hogy a keresztény érénvek követésében hűledező Armeniának véghatári vagyis albaniai — némely országnagyok, kik nem igen túrték, hogy valaki szabad erkölcsükért szemükbe mondja az igazságot, kezdék fontorgatni ifj. Gergely ellen a bosszu szárait, félretakarítandók azt, ki a kor súlyos viszonyai között oly szilárd kézzel és jutalmazatlan szeretettel kormányozta kiterjedt egyházmegyéje ha-

2) Haec autem gentes plurimae Sarmatiam alteram incolunt; Chasiri i. e. Basili. Hunni, gadamacari Massagetae, qui ad Caspium mare pertinent a quo caucasi brachia prope absunt, ubi turris Darbandius ducitur, turrisque mirabilis in mari excitatur. cujus a parte aquilonari Hunni habitant, qui urbem Varhasiam aliasque praeterea tenent; Rex autem aquilonaris appellatur chaganus, qui est Chasirorum dominus et regina vocatur Chatunia ex Basiliorum gente orta. — mely Basil népfaj — „apud Ethel flumen se communit.“ Chorenei földirat 355. lap.

1) Világosító szt. Gergely atyjának nővére volt Choszni, etől született nisibi szt. Jakab. Az ő fényes elméje a nicaei zsinaton köztiszteletben részesült. Utóhársa szt. Efreim volt. L. Manahan 134. l.

3) A massageta név tisztán örmény eredetű és annyit jelent mint nagy-kus E két szóból van összakötte medsz nagy és kút vagy kusból. A medszkuthól az örmény író a jobb hangzás kedvéért massakutat, a görög massagetát képzett. Lukácsí „Magyarok őselei.“

jóját s kimélettel javíthatá híveinek gyarlóságát. Ennyi keserű csalatás után végre nem messze a Kaspi tenger-től tüzes ménhez köttetve a legvadabb kegyetlenséggel végrehajtott meghurczoltatás véget vetett oly sok szép czélért lelkesülő árnynélküli életének 342-ben Kr. u.

Tartózkodással fogadjuk s azért nem is vitatkozunk B. Faust munkájából vett ezen történetrészen minden pontjának valódisága felett csak egyszerűen soroltuk fel a tényeket, íj. Gergelynek az elgületlen országnagyok által előidézett sorsára vonatkozó kérdést nem szükséges erős bevitatás szűrőjére vinni; ami pedig a huntáborba való hithirdetés végetti megjelenést és abból fejlődött érintkezést illeti: erre nézve nehézséget előtérbe vonni nem lehet. Mindenesetre B. Faust történelme, melyről nincs megállapítva, ha vajjon örmény vagy görögnyelven iratott, fölhívás a történelmet minden irányban buvárolni akaróhoz összehasonlítás és elemzésre, hézagpotló közleményeiből azok, melyek az ítéset itélőszéke előtt megállhatnak, igen alkalmatosak több nem csekély fontos-ságu kérdés egyes részeinek megvilágosítására.

Markovitch Jakab, m. k.
főesperes, gymn. igazgató.

T Á R C Z A.

Üdvözlégyszüz Mária!

Dalra, dalra, dalra keblem,
Zengjed hűn az érzetet,
Melyet nyujt e földön néked
A legtisztább élvezet.

Daitól zengjen és zajongjon
Minden húrja keblemnek
Mig e dalban szellem és szív
Egy egésszé ömlenek.

Boldogságát most szívemnek
Igy zokogjad, s könnyeim
Rengjenek, mint harmat ing az
Est virágok kelyhein.

S a bereknek szív zenésze
Elnémuljon hallgatva
Hogy van egy mélyebb dalánál
S hogy ez a szív szent dala.

Szállj magasra, szállj az égbe,
Szállj a szívnek szárnyira,
Mindenütt csak zengjed egyre
Üdvözlégyszüz Mária!

K. J.

UTAZÁS A VILÁG KÖRÜL ÖT PERCZ ALATT.

(Szendergés)

Édes álom, édes álom
Ringatozik szempillámon,

Büvhatását érzem,
Mint lezárul két szemem;
Ontudatom elröpül-száll
Hol harmattól reng a fűszál.

Annyi édes álmokképben
Hozza vissza lepke képen,
Lelkem könnyü szárnyain
Az a messze elszárnyalt kin
Csalképét a fájdalomnak,
Mint vihar czibálta lombnak.

És e csalkép olyan édes.
Nem is nyulhat kényszeréhez,
Hogy lelkembe kint oltsón,
Megmenekszem így oltsón,
Mert oly hű barát az álom
Benne bűm feledni látszom.

Szinte látom, szinte érzem,
Mint vezetí fogva kézen
Almom azt a csalképet, —
Mely sok lombot letépett
Szép reményim zöld galyáról —
Csattogány, melyen most nem szól.

Folyik, folyik, mint a csermely
Képre kép, és szebbnél szebb hely,
Hol az álom megjelen
Sokkal szebb, mint a jelen;
Egyik tűnik, jön a másik,
Kéjjel érzem büv hatásit.

Egy szeletke itt a létből,
Egy darabka ott az égből,
Mind kezemben tartom itt
A vihart és villámit;
S újra röppen ágról-ágra
Almom, mint a kis madárka.

El nem lankadt képzelettel
Koborogtam szerte-széjjel,
Hogyha a tengert bejártam
Égbe, légbe vonza vágyam,
S ha elért a láthatárhoz,
Uj reményt kelt, uj vágyat hoz.

Selyem lepkét tarka réten
Elszaladtam fogni készen,
Száll virágról az ágra,
S én csak üzöm, de hiba, —
S vágytól üzve, mint szaladtam,
Párna lett a föld alattam.

Hol a lepke, hol az álom,
S én . . . csak itt, csak itt . . . az ágyon?
Hiba! vágyom messze van
Ott maradt még álmomban;
Oh! te édes, szende álom,
Ontsd el bájodat valómon.

K. J.

Kisebb közlemények.

— **Vidéken szerzett levél.** A vidéken sokféle igényt támasztunk e lap iránt. És méltán. Már ez is magában érdeklődést tanúsít; de azt tapasztaltam, hogy ez érdeklődés sokak részéről vana sancitatis specie fallit. Űres beszéd. Non habet cerebrum. Sokan kívánnák, hogy ilyen és amolyan legyen a lap, és ez roppant érdeklődést eláruló nagyzással teszik, anélkül azonban, hogy egy porzemeckével is hozzájárulnának caesari tervök létesítésére. E nagy szemöldökű kritikuskok között nagyon sok van, ki társulatunknak „semmiféle” tagja, sem alpitó, sem pártoló, sem rendes tagja, de munkás legkevésbé. — Az ilyenek részéről a böles tanácsosztatás nem csak felesleges és hivatlan procatoroskodás, de neveléses pulyka durrogás. Tehát medice! Cura teipsum! és vigyázz ne forte cum aliis praedicaveris, ipse reprobis inveniariis!

Sokan mindent kicsinylenek, főképp ha az nem idegen, nem külföldi: s így a Közm. is a credoba kerül. Az ilyenekről azt tapasztaltam, hogy hasonlítanak ama torkosokhoz, kiknek az étel csak úgy esik jól — ha azt korcsmai nymbus közt élvezhetik, különben izetlen. — Odahaza bármily tápláló és zamatos étel vagy ital nem szerez nekik kellő élvezetet, nem találnak kedvet maguknak: unalmas! Már a ki kedvét találja ily kompánisták közt, — ám lássa és tovább is kicsinyelje e szerény orgánomot.

Sokan mások munkálkodását nézik le, mondogatván: hisz ilyent én is tudnék írni! Ez is erejét próbálgatja! Bizony jól teszi, hogy próbálgatja: próbáld meg te is böles censor és észre fogod venni (ha vajjon tudsz-e olyant írni, mások bizonyára, te nem) vajjon tudod-e szárnyaidat próbálgatni. De mindenesetre azt észre fogod venni, hogy komoly munkát, kivált egy olvasó közönség előtt helyesen és tisztességesen írni, s e fáradság megérdemli, hogy kicsinyléssel hagyj fel és elismeréssel adózzál. Vagy ha észreveszed, hogy jobbat tudsz teremteni, rukkoltj elé vele: ezt kívánja azon becses közlési ösztön; mely a legbölcsebb alkotótól belénk öntetett; vagy tán te egyedül kivételt képezesz? későn jártál, midőn az ösztönt osztogatták?

Vagy egy girát zsebkendőbe rejtve tartod, ne hogy a tolvajok eljöjjenek és elrabolják? Vigyázz, mert az ilyenről azon itélet van: auferte ab illo mnam et date illi, qui decem mnas habet. Ez veled is megtörténhetik. Bárha paradononnak látszik.

Sokan téves helyzetben vannak: a „Közm.” lapot a társulattal összezavarják. A lap a társulatnak organuma, — a társulat ebben nyilvánul. Ha ez organum nem elég erőteljes, az azt árulná el, hogy a társulat gyenge tagokból áll, kik vagy keveset, vagy gyengén dolgoznak. Tehát meg kell fontolni barátom, mit beszélsz! Addig is, hogy tiszta fogalmat szerez magadnak ez ügy körül, még egyszer olvasd át, (de figyelemmel) az erd. rom. ki irodalmi társulat alapszabályait. . . . Hidd el, nem lesz felesleges, sőt épen szükséges; még azon kifogásodra is: hisz én már „olvastam”, ismételve ezt ajánlom neked sürgősen.

Sokan a lap kiállítása ellen tesznek kifogást. Egy

pár egyentől is hallottam. Azután megkérdeztem: évenként mennyit áldozz a társulatra? Megfizeted-e díjadat? Nem vagy-e hátrálékban? s oly feleletekre jön az ember, hogy akarja vagy nem, eszébe jut a parasiták egész légiója. Hja barátom, pénz nélkül még a „Neue Freue Presse” sem lehet kiállítani; és hogyan mered ezt várni a „Közművelődés” csapat szerkesztőjétől.

Sokan a miatt panaszkodnak, hogy a szerkesztők oly sokan vannak s oly keveset dolgoznak. Ezek sincsenek tisztában az alapszabályokkal, de még egyébben sem. Ezért, bárha igaznak látszik a kifogás, még sincs igazuk. Azok barátom is azért vannak, hogy helvetted, sőt az egész társulat helyett dolgozzanak, hisz nincs semmi fizetésök, sőt ők még pontosabban fizetnek évenként a társulatba, mint te, ki már öbbről hátrálékban vagy.

S mi mindebből a következés? Az: sokan vannak a hivatalosok, de kevesen a választottak t. i. igen kevesen beszélnek okosan; akik tudnának pedig: azok hallgatnak; egy felállítandó nagy bankra aranyat gyűjtenek, gondolva: hallgatni arany. Gondoljuk meg pedig mindnyájan:

Hass, alkos, gyarapíts s a haza fényre derül, s ekkor a „Közművelődés” is kielégíti a kívánalmakat és megvalósítja a hozzá fűzött reményeket!

Egy tourista.

Irodalom.

— Megjelent: a) **„Haza és Külföld.”** Tudományos és szépirodalmi folyóirat, 1-ső szám. Szerkeszti és kiadja Thewrewk Árpád. Tartalom: Előszó. — Szózat a a Petőfiház ügyében. — Az utolsó alamizna. — Cicero mint nevelő. — Egy kelta koponya. — Magyar közmondások. — Igaz-e, hogy II. Lajost megölték? — Lakós, lakósok. (korcs alakok). — A pletyka bánt? — Nagy Frigyesnek egy nyilatkozata az emberekről. — Az „esprit d'escalier” a világtörténelemben. — Tóth contra Sepp. — Szerkesztői izenetek. Ára ezen szép kiállítású s igen változatos tartalmu folyóiratnak félévre 1 frt, negyedévre 60 kr. Melegen ajánljuk olvasóink becses figyelmébe. Megérdemli a pártolást.

— b) **„A gyémánt király.”** Történelmi regény. Francziából magyarította Tölgyesy Mihály. — Az olvasó kör VI. évfolyamának 11-ik füzeté. Kiadja Kormányos R. (Budapest, Stáció-utca, 31. sz.) Ára: egész évre (24 füzet) 6 frt, félévre (12 füzet) 3 frt, negyedévre (6 füzet) 1 frt 50 kr.

— c) **A „Magyar Háziaszony.”** Az e cím alatt Budapesten megjelenő háztartási, gazdasági és szépirodalmi hetilapnak, mely a magyar gazdaszonyok országos egyletének hivatalos közlönye. — előfizetési ára egy évre 6 frt, fél évre 3 frt, negyed évre 1 frt 50 kr. Előfizethetni legcélszerűbben postautalvány által a „Magyar Háziaszony” kiadóhivatalához Budapesten, váci körút 20. — Mutatványszámok ingyen küldetnek mindazoknak, kik a kiadóhivatalhoz ezekért — legcélszerűbben levelezéssel lappal — fordulnak. A legújabb szám következő változatos tartalommal jelent meg: Felhívás a magyar hölgyekhez! A „Magyar Háziaszony” szerkesztősége. — Az alvásról Grosz Lipót Lajostól. —

Háztartás. Mikor szedjük le és mint tartjuk a gyümölcsöt. E-től. — A kézi munka a leányiskolákban. Krajcsovicz Somától. — Konyhaszat. (Heti étlap.) — Hasznos tudnivalók. — Különlélek. — Irodalom és művészet. — Színház és zene. — Gondolatok. — Eljegyzések. — Esküvők. Apróságok. — Kérdések. — Feleletek. — Számrejtvény. Mezey Gyula és Dólorosától. — Talál és kérdések. Hypogrifftól. — Keresztrejtvény, Winter Jankától. — Szótalány. Városhy Mihálytól. — Megfejtések. — Mi újság a piacon? Harmos Zsófiától. — Heti naptár. — Szerkesztői üzenetek. — Kiadóhivatal postája. — Hirdetések.

Tárca: Cármen lugubre. Perényi Kálmántól. — Tört szívek. Beszélyke. Siker Margittól.

— **Megjelent.** Katherikus oktató és imádságos könyv egészségesek és betegek használatára. Fordította németből Bányik Ignác Jézus Társaságnak tagja, főgymnasiunai tanár. Kalocsán Malatin Antal könyvnyomdájából 1884. Ára 80 kr. vászon kötésben arany metszéssel 1,30 kr. finom bőrkötésben 1,70 kr. A megrendelések Bányik Ignác Jézus társasági tanár urhoz Kalocsán intézendők. A jövő számban fogjuk közelebről ismertetni.

— **„Havi Közlöny.”** Augusztusi Füzet. Tartalom Lelkipásztorkodási észrevételek a bérmlásról. A modern sajtó befolyása a társadalomra s a katolikus álláspont e téren. (Befejező közlemény.) Egy házasság jogi eset Commemoratio Sanctissimi in Missa exposito Sanctissimo. Katonai rendőri szabványok a közös hadseregbeli katonaság magatartásáról a szentséggel való nyilvános körmenetek alkalmával. (Vége) Decretum S. Cong. Indulgentiarum de Gregoriano Tricenario. Rescriptum S. Cong. Indulg., quo conceditur indulgentia Tercentum dierum recitantibus sqq preces pro animam agentibus. Decretum S. Cong. Concillii de casu quodam matrimoniali. Miniszteri átirat ő felsége magán pénztárából adományozott összegek nyugtázásáról. Hasonlóan: a lekötött aranyjárdék kötvények nyilvántartása és beváltásáról. Magyarországi latin és görög szertartásu rom. kath. tanítók segély-alapjának alapszabályai. Irodalom: Nemeskei Andor Májusi rózsabimbók. Csanádi növendék papság. Munkálatok. Személyzeti hírek különböző egyházmegyékből. — Tárca: A rajongók. Levelek. Melcher után Mikros. Folytatás. Szerkesztő Tokody Ödön. (Megjelenik mindez hó 15—20-ika közt. Ára: Egy évre 4 frt. Félévre 2 frt. Egy füzet 50 kr.) Kiadóhivatal Temesvárott.

A napi események köréből.

— **Meghívó.** Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat szakosztályai f. hó 9-én d. u. 4 órakor a helyi gymnasiumi könyvtár helyiségében egyetemes ülést tartanak, melyre a t. tagok tisztelettel meghívottak. *Az elnökség.*

— **Meghívó.** Az erdélyi római katolikus irodalmi társulat választmánya f. hó 10-én d. u. 4 óra-

kor a szerkesztői helyiségben gyűlést tart, melyre a t. tagok tisztelettel meghívottak. *Az elnökség.*

— **Személyzetiek:** Barabás József nagysinki lelkész Tekébe; Barácz Albert tekei lelkész Töresvárra; Hellmuth Ignác töresvári lelkész Mező-Bándra; Pflaz Károly nagyszebeni gyóntató Nagysinkre; Szöcs János nagyszebeni állam gymnasiumi hittanár Szeredahelyre lelkésznek; Kiss Gusztáv volt nevelő a nagyszebeni orsolya apácák gyóntatójává kinevezetett. Karl József nagyszebeni segédlelkész az odaváló állami gymnasiumhoz hittanárnak; János Antal mezőbándi lelkész segédlelkésznek Nyujtódra; Zsigmond Endre Beszterczéről Nagyszebenbe; Tóth István új misés Beszterczére, Gál Elek új misés Szászrégenbe küldetett. Bartos Dénes új misés mélt. Tholnay Regináld urnál Folyfalván házi nevelő lett.

— **Pályázat.** Nagy-Küküllő-megye Segesvár városában egy rom. kath. elemi tanítói állomásra pályázat hirdettetik. Javadalma: évi 400 frt. fizetés, egy szobából álló szabad lakás és két öl fa. Tannyelv: magyar és német. Az oklevéllel ellátott és kellően felszerelt kérvények f. é. szeptember 20-ig alólirhoz küldendők. A kántori teendőkhöz jártásoknak elsőbbség adatik. **Weisz József** rom. kath. plébános, iskolaszéki elnök.

Szerkesztői üzenetek.

— **T. I. Helytt.** „Szentségimádáskor.” A fölso-rolt théma szép — a kivitel gyenge. Tatár Péter stylus nem ajánlatik. „Jz. csin. tűz” legyen a versben, — hogy lehetne az másképp mesteri mű?

„Barátomnak”. Saját érzelmeiben olvad elsmarad az egészből egy nagy semmi. Sohasem volt lapos versszak és csak áradozás költői felfogás kinyomata.

— **H. K. Porumbák.** „Az üveges.” Nem sikerült jól és így nem is közölhető.

— **B. A. Marosvásárhely.** „A mostohák.” A nagy tehetségre nehezebb alkotásu művek várnak „kicsiny-szerű feladannál tesped az érzelem és eltörpül. Jobbakat adhat és jobbakat kérünk.

— **Zl. Á.** „A hü emlékezet.” Oly kicsinynek látszik a költszet terén, hogy e parányi alakban alig ismerjük fel önt.

Christóf Ferencz-féle

szobapadozat-fény-
máz lak

szagtalan és gyorsan szárad

Praktikus sajátágánál fogya és egyszerű kezelésmódja miatt igen alkalmas a szobapadozatok befestésére és lakirozására. Mindenki maga kezelheti.

Próbák és használási utasítást nyerni **Christoph Ferencz raktáraiban Berlinben és Prágában.**

Vidéki raktára: Gyulafehérvártt, Nagyszebenben és Kolozsváron Id. Misselbacher J. B.-nél. 3—6

Kiadja: Az erdélyi r. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő Dr. TÓDOR JÓZSEF. Szerkesztőtársak: Dr. CSERNIBÉLA. Dr. SANDORFFY NANDOR. STRAUBERT ÖDÖN. Dr. VERESS FERENCZ.

Nyomatott a püsp. lyc. nyomda gyorsajtóján Gyulafehérvártt.